

تأملی در نحوه گرامیداشت ایام فاطمیه و مراسمات عزاداری

رونق عزاداری در این ایام بسی جای خرسندی است که نقش خواص علما و مادحین و نهادهای فرهنگی خصوصاً سازمان تبلیغات اسلامی و علاقمندان به حضرات معصومین (ع) خاصه حضرت فاطمه زهرا (س) بسیار موثر بوده است.

مدتی است موضوع ایام فاطمیه نیز به جد محل توجه مردم و هیئات مذهبی است. رونق عزاداری در این ایام بسی جای خرسندی است که نقش خواص علما و مادحین و نهادهای فرهنگی خصوصاً سازمان تبلیغات اسلامی و علاقمندان به حضرات معصومین (ع) خاصه حضرت فاطمه زهرا (س) بسیار موثر بوده است. در این میان مسائلی در حال اتفاق است که بایستی توجه خواص به آن معطوف بوده و در نحوه عزاداری ایام فاطمیه مورد مدل قرار گیرد: 1. توسعه عزاداری خیابانی در قالب دستجات شاه حسین‌گو برای مناسبت‌های گوناگون همانند ایام فاطمیه، و ایام شهادت امیرالمومنین (ع) و شب‌های احیا و غیر آن به همراه طبل و چوب و ... توجه نکردن به عوارض جانبی آن و افتادن در ریل افراطی‌گری، نه تنها با فلسفه عزاداری و دسته‌روی سازگار نیست بلکه مناسب سازی ناآگاهانه است که ضمن تحت‌الشعاع قراردادن دهه محرم، باعث بدبینی جامعه به هیئات مذهبی و مناسبت‌های دینی خواهد شد. از طرفی با توجه به مسائل ترافیکی و نیز ایجاد مانع برای توفیق حضور در مساجد به بهانه‌های متعدد مثل عزاداری‌های مردم خواهد گشت. 2. ایجاد نمایشگاه‌های تجسمی ایام فاطمیه که با استقبال خوب مردم به ویژه بانوان مواجه شده و به سرعت در حال افزایش است. حسی که در هنگام ورود به این نمایشگاه‌ها با دیوارهای کاه گلی به انسان دست می‌دهد، منزلی که نمایه‌هایی از زندگی حضرت زهرا (س) و حضرت امیرالمومنین را تداعی می‌کند در کل احساسات هر بیننده را وادار به کرنش می‌کند اما باید توجه داشت آیا در دراز مدت این مر در شیوه عزاداری به عنوان شیوه‌ای نوین مقبول است یا خیر؟ آیا در آینده دستخوش انحرافات خواهد شد یا خیر؟ از جمله انحرافات که رگه‌های آن در این نمایشگاه‌های تجسمی قابل مشاهده است به طور مثال موارد زیر را می‌تواند متذکر شد: 2.1. ساخت هیكل‌های منتسب به ائمه معصومین جهت ترسیم برخی وقایع و حوادث از قبیل غسل حضرت زهرا، تشییع آن حضرت، شیوه زندگی حضرت و ... با وجود محسوس نمودن آن وقایع تاریخی، مواردی پیش رو می‌گذارد که بایستی دقت کامل نمود. اولین بحث اینکه آیا ساخت هیكل و یا مجسمه به خودی خود وجاهت شرعی دارد یا خیر؟ در صورتی که از طرف اکثر مراجع و جاهت آن مورد قبول باشد آیا هیكل‌های منتسب به ائمه اطهار نیز شامل این حکم هست یا خیر؟ فرض که این حکم مقبولیت شامل مجسمه‌های منتسب به ائمه معصومین شد آیا این امر لازم و یا مقبول است؟ آیا احتمال آن نمی‌رود شان و قداست حضرات و تصورات مقدس ذهنی و روحی و اعتقادی افراد در سالها دچار يك نوع تصور جدید باشد؟ یا همه این اوصاف آیا روا نیست حداقل مسائل هنری در ساخت مجسمه‌ها و هیكل‌ها رعایت شود؟ 2.2. خود این شیوه و معرفی حضرات ائمه معصومین با استفاده از آثار تجسمی باید از طرف اهل فن مورد مطالعه قرار گیرد. احتمال دارد در سالهای آتی این نمایشگاه نیز به معرفی دیگر ائمه اطهار مستری شود؟ 2.3. هزینه بر بودن این نوع عزاداری با ساخت و ساز، نوعی حرکت به طرف عزاداری‌های است با هزینه بالا و نیز در دست افراد خاص جامعه که توانایی این امورات را دارند. شیوه‌های متداول عزاداری‌ها با پرداخت به روایات و سخنان ائمه معصومین و ذکر مصائب آنها که چندین سال است این فرهنگ اصیل را حفظ کرده با چالش‌های جدید روبرو می‌سازد. عزاداری که با استفاده از سخنران و مداح و پذیرایی مختصر قابل انجام بوده و کم هزینه می‌باشد؟ 3. فضا سازی‌های و تبلیغات محیطی در عزاداری‌ها: نصب بنر، پلاکارد، ارسال SMS، تلفن‌های گویا و سایت و دیگر روشها به نوعی در جامعه برای معرفی يك برنامه مذهبی مورد استفاده قرار می‌گیرد. اما به محتوای بنرها نیز آنچنان که باید توجه نمی‌شود. به طول مثال: 3.1. اکتفا به صرف نام معصومین در بنرها و محل مراسمات و عدم استفاده کامل از فرصت فضای تبلیغی و هزینه برای نشر معارف اهل بیت مشهود است. می‌توان از این همه تابلوی تبلیغی سطح شهر، روایات حضرات معصومین، نکته‌های اخلاقی و سفارش بزرگان نیز در جای خالی این بنرها یادداشت نمود. 3.2. افراط در استفاده از تصویر برخی مداحان به حدی زیاد شده که گویی بنر صرفاً برای معرفی مداح خاص نصب شده نه معرفی مراسم و مناسبت خاص. استفاده ابرازی از مناسبت‌های مذهبی توسط برخی افراد و شرکت‌های اقتصادی با نام خود شرکت‌ها نیز به عنوان آسیبی در این حوزه بدل شده است. به طور کلی عزاداری نیازمند بازخوانی و مطالعه دارد تا در عصر کنونی با ایجاد سیاست‌های کلی و صحیح عزاداری و نیز رصد این موضوع به صورت يك کار ضروری در مناسبت‌های مختلف مخصوصاً ایام فاطمیه باعث رشد برخی خرافات و آسیب‌های جدید نباشیم. کارشناس فرهنگی حبیب طاهری